

**OKTAY BİNGÖL-YELDA ONGUN, DER., AFGANİSTAN'DA TALİBAN DÖNEMİ-BÖLGESEL-KÜRESEL BAKIŞ VE TÜRKİYE AÇISINDAN İNCELEME, NOBEL YAYINEVİ, İSTANBUL 2022, 408 S.\***

*Oktay Bingöl-Yelda Ongun, Ed., The Taliban Period in Afghanistan-Regional-Global Perspective and a Review from Turkey, Nobel Publishing, Ankara 2022, 408 pgs.*

*Selinay İlgaz\*\**



Bütün jeopolitik teorilerin özel önem atfettiği Afganistan, dünyanın kalpgahı olarak nitelendirilen Avrasya'nın kalbinde yer almaktadır. Bu nedenle söz konusu ülke, İngiltere ile Rusya arasında 19. yüzyılda cereyan eden "Büyük Oyun"un başlıca oyun sahası olmuştur. Aynı jeopolitik önemden ötürü Afganistan, 1979 yılında Sovyetler Birliği'nin ve 2001 senesinde de Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) müdahalesine maruz kalmıştır.

ABD'nin Afganistan'daki 20 yıllık varlığının ardından ise söz konusu ülkede 20 yıl önce Amerikalıların devirmek için geldiği Taliban, yeniden iktidarı ele geçirmiştir. Böylece Afganistan'da ikinci Taliban dönemi başlamıştır. Elbette bu durum, Afganistan'ın uluslararası kamuoyunun en önemli gündem maddelerinden biri haline gelmesini sağlamıştır. İkinci Taliban dönemiyle birlikte Afganistan merkezli akademik çalışmaların da önemi artmıştır. Bu anlamda Doç. Dr. Oktay Bingöl ile Prof. Dr. Yelda Ongun'un editörlüğünde hazırlanan "Afganistan'da Taliban Dönemi-Bölgesel-Küresel Bakış ve Türkiye Açısından İnceleme" başlıklı eser, literatüre büyük katkı sağlamaktadır. Zira eser, Taliban dönemiyle ilgili yapılmış en kapsamlı çalışma olma özelliğine haizdir.

\* **Geliş Tarihi:** 25.05.2022

**Kabul Tarihi:** 29.05.2022

\*\* Yüksek Lisans Öğrencisi, Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Bölge Çalışmaları Anabilim Dalı, e-posta: selinayilgaz@gmail.com, ORCID: 0000-0001-6843-791X.

**OKTAY BİNGÖL-YELDA ONGUN, DER., AFGANİSTAN'DA TALİBAN  
DÖNEMİ-BÖLGESEL-KÜRESEL BAKIŞ VE TÜRKİYE AÇISINDAN  
İNCELEME, NOBEL YAYINEVİ, İSTANBUL 2022, 408 S.\***

Nobel Yayınevi tarafından basılan kitapta 10 makale yer almaktadır. Bu makalelerden ilki, Doç. Dr. Ali Bilgin Varlık'ın kaleme aldığı "Afganistan Coğrafyası: Jeopolitik, Ekopolitik ve Sosyopolitik Değerlendirme" başlıklı makaledir. Bahse konu olan makalede Varlık, Afganistan'ın jeopolitik, sosyolojik, demografik, politik ve kültürel özelliklerini tanıtmaktadır. .

Eserde yer alan ikinci makale ise Dr. Hüseyin Fazla'nın yazdığı "Afganistan'ın 19 ve 20. Yüzyıl Tarihi: Büyük Oyun, Sovyet İşgali ve İç Savaş" başlıklı çalışmadır. Fazla, bu makalesinde Afganistan'ın siyasi tarihine dair mühim bilgileri okuyucuya aktarmaktadır.

Kitaptaki üçüncü çalışma da Prof. Dr. Cem Karadeli'nin hazırladığı "Afganistan'da 2001-2021 Dönemi: Uluslararası Müdahale ve Devlet İnşası Süreci" başlıklı makaledir. Karadeli, bu makale vesilesiyle ABD'nin liderliğinde gerçekleşen Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) müdahalesi dönemindeki durumu irdelemiş ve Afganistan'daki devlet inşa sürecini analiz etmiştir.

Dr. Levent Demirci'nin yazdığı "2011'den Günümüze Taliban ile Müzakere Süreci: ABD ve Diğerleri" başlıklı çalışma ise kitabın dördüncü makalesini oluşturmaktadır. Bu çalışmada Demirci, ABD'nin Taliban'ın Afganistan'ın bir realitesi olduğunu kabullendiği 2011 senesinden itibaren yürütülen müzakere süreçlerini incelemiştir.

Kitapta yer alan beşinci makaleyi ise Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol ile Dr. Doğan Başaran birlikte kaleme almıştır. "2021'de Taliban: "Eski" ve "Yeni" Taliban (Taliban 2.0) Tartışmaları" başlıklı makale aracılığıyla Erol-Başaran ikilisi, Taliban'ın değişip değişmediği konusundaki tartışmaları incelemiştir. Bu çerçevede makale, Taliban'ın kuruluşundan günümüzdeki duruma kadar kapsamlı bir süreci ele almaktadır.

E. Büyükelçi Mehmet Fatih Ceylan'ın "Taliban İktidarında Afganistan'ın Geleceği: Dinamikler ve Senaryolar" başlıklı makalesi ise eserin altıncı çalışmasıdır. Ceylan, mevzubahis makalesinde Afganistan'ın geleceğine ilişkin olası senaryoları tartışmaya açmaktadır.

Dr. Hande Orhon Özdağ'ın kaleme aldığı "Taliban Yönetiminde Afganistan'ın Bölgesel Etkileri: Bölge Ülkeleri Açısından Analiz" başlıklı yedinci makale ise Taliban iktidarına Afganistan'ın yakın çevresindeki ülkelerin yaklaşımını analiz etmekte ve bölgesel süreçlere dair önemli bilgiler vermektedir.

Kitapta yer alan sekizinci makale ise Doç. Dr. Oktay Bingöl'ün "ABD'nin Afganistan'dan Çekilmesinin Analizi: Nedenler, Sonuçlar, Hegemonyaya ve Devlet Dışı Silahlı Aktörlere Etkisi" başlıklı çalışmasıdır. Bu makalede Bingöl, ABD'nin Afganistan'dan çekilmesini küresel hegemonyası bağlamında irdelenmiş ve sürecin devlet dışı aktörlere etkisini uluslararası terörizm ve vekalet savaşları çerçevesinde analiz etmiştir.

Eserin dokuzuncu çalışması ise Prof. Dr. Cüneyt Akalın'ın "Dünden Bugüne Türkiye-Afganistan İlişkileri" başlıklı çalışmasıdır. Bu makalede Akalın, Türkiye ile Afganistan arasındaki dostane münasebetleri ele almış ve ilişkilerin tarihsel sürekliliğine dair önemli bilgiler aktarmıştır. Akalın'ın çalışması, ilişkilerin geleceğine dair ipuçları barındırması bakımından da son derece önemlidir.

Kitabın onuncu ve son makalesi ise Dr. Öğr. Üyesi Emre Ozan'ın yazdığı "Türkiye'nin Taliban İktidarında Afganistan ile İlişkileri: Beklentiler, Olasılıklar, Riskler ve Fırsatlar" başlıklı makaledir. Ozan, söz konusu makalesiyle Türk dış politikası açısından Afganistan'ın taşıdığı önemi ortaya koymakta ve Afganistan merkezli gelişmelerin Türkiye'ye ve bölgeye sunduğu işbirliği fırsatlarına odaklanırken; olası riskleri de net bir şekilde ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak Afganistan'ın uluslararası ilişkilerin en önemli gündem maddelerinden biri haline geldiği mevcut konjonktürde bölgedeki gelişmeleri derinlemesine analiz eden mevzubahis eser, Türkçe yazına mühim bir katkıda bulunmaktadır. Bu anlamda çalışmanın Afganistan'ı anlamak isteyen herkesin başvurabileceği bir kitap olduğu söylenebilir.